

Imię i nazwisko autora pracy: Dagmara Hadyna

Imię i nazwisko promotora pracy: dr hab. Andrzej Pawelec, prof. UJ

Wydział: Wydział Filologiczny

Instytut / Katedra: Instytut Filologii Angielskiej

Tytuł pracy doktorskiej w języku polskim: „Tłumaczenia fanowskie: Studium przypadku”

Tytuł pracy w języku angielskim: “Fan Translation: a Case Study”

STRESZCZENIE PRACY W JĘZYKU POLSKIM

Rozprawa skupia się na opisanu tłumaczenia fanowskiego dziewiętnastowiecznej powieści angielskiej „Północ i południe” Elizabeth Gaskell na język polski. Tłumaczenie to odbywało się na dwóch forach internetowych w latach 2006-2010 i zostało wykonane zbiorowo przez pięć fanek-amateerek. Praca podzielona jest na dwie części.

W części teoretycznej rozprawy najpierw przedstawiony zostaje szeroki kontekst społeczno-historyczny zjawiska „fandomu”, czyli społeczności fanowskiej, z naciskiem na aktywne dzielenie się we wspólnocie. W ramach wprowadzenia zaprezentowana zostaje historia fandomu w Polsce i na świecie, a następnie ukazana zostaje szeroka koncepcja tak zwanej pracy fanowskiej, to znaczy wszelkich przejawów aktywności i twórczości fanów, a także zacierania się granic między amatorem a profesjonalistą w przypadkach takiej pracy. Szczególną uwagę poświęca się skali i rodzajom tłumaczenia fanowskiego, płynnością granic między amatorem a profesjonalistą oraz problemom prawnym związanym z publikowaniem tłumaczeń w Internecie. Następnie przedstawiona zostaje perspektywa teoretyczna dwóch dyscyplin naukowych, w ramach których tłumaczenie fanowskie zostaje ujęte w rozprawie: głównej, czyli przekładoznawstwa oraz pobocznej, to znaczy studiów fanowskich (*fan studies*). Korzystając z przekładoznawczego punktu widzenia, nakreślona zostaje specyfika tłumaczenia amatorskiego oraz zbiorowego. Pojęcie profesji jest stosunkowo nowe, a profesjonalizm w we współczesnym znaczeniu zaczął być używany dopiero w ubiegłym wieku. Podobnie tłumaczenie kolektywne niegdyś było normą na całym świecie, która w cywilizacji zachodu została przelamana w okolicach romantyzmu ideą samotnego tłumacza. W świetle kontekstu historycznego, a także współczesnych zjawisk typu *crowdsourcing*, następuje próba poprawnego umieszczenia tłumaczenia fanowskiego w ramach dyscypliny. Studia fanowskie to stosunkowo młoda interdyscyplina dotycząca fanów, wewnątrz której wypracowane zostały pewne trafne pojęcia potrzebne do opisanego tłumaczenia

fanowskiego: prosumeryzm, Web 2.0, kultura partycypująca zaproponowana przez Henry'ego Jenkinsa czy inteligencja kolektywna w ujęciu Pierre'a Lévy'ego.

Część praktyczna to wieloaspektowa analiza badanego tłumaczenia. Najpierw, w duchu netnografii, socjologii tłumaczenia i „gęstego opisu” Clifforda Geertza, skonstruowane zostało swoiste socjologiczne mikrostudium polskiej społeczności fanowskiej zebranej wokół powieści „North and South”. Ważnymi aspektami tej części są przejawy kultury partycypacji: aktywnego lobbowania wydawnictw i dystrybutora DVD serialowej adaptacji powieści, współpracy z czasopismem „Bluszcz”, które wydawało fragmenty tłumaczenia profesjonalnego w odcinkach, osobliwą walkę wydawnictwa Elipsa oraz Świat Książki o czytelników tej samej książki w dwóch różnych tłumaczeniach wydanych w podobnym czasie oraz efekt kuli śniegowej: od momentu wydania dwóch profesjonalnych tłumaczeń powieści w 2011 pod wpływem aktywności fanów, na rynku pojawił się wysyp tłumaczeń zapomnianej dotychczas w Polsce Gaskell. Zarysowane zostają też sylwetki tłumaczek fanowskich: ich umiejętności, motywacje i wyciągnięte z aktywności korzyści. Następnie opisany zostaje proces tłumaczenia w trakcie jego tworzenia, utrwalony w postaci wpisów na dwóch forach internetowych, ze szczególną uwagą skierowaną na wykorzystywanie strategii inteligencji kolektywnej we wspólnych pracach nad tłumaczeniem. Na koniec przedstawiona zostaje analiza tekstualna finalnej wersji tłumaczenia z uwzględnieniem elementów typowych dla tłumaczenia amatorskiego, a także istotnych różnic w porównaniu z profesjonalnymi tłumaczeniami powieści, przede wszystkim z uwzględnieniem nietypowo dużej w porównaniu do tłumaczeń oficjalnych ilości paratekstu.

W zakończeniu rozprawy przedstawione są różnorakie wnioski z szeroko zaprezentowanego studium konkretnego przypadku. W tłumaczeniu fanowskim często ważniejszy niż kompletny produkt jest sam akt tłumaczenia, który pozwala na zbliżenie się do obiektu fanowskiego, powiększenie jego pola znaczeniowego i kompleksowe zrozumienie go z pomocą wspólnoty fanowskiej. Fani lubują się alternatywnych wersjach tej samej historii, zmiennych perspektywach i odczytywaniu tego samego obiektu fanowskiego wciąż na nowo (to już nie pierwszorazowa konsumpcja tekstu, a gra, jak u Rolanda Barthesa), a tłumaczenie obiektu fanowskiego może symbolicznie nadać im status autora. Kolektywna praca napędzana afektem i impuls zdobywania wiedzy powodują, że tłumaczenie czasem okazuje się jedynie produktem ubocznym w ramach wspólnego interpretowania obiektu fanowskiego. Tłumaczenie amatorskie ma potencjał użyteczny, kulturotwórczy i wzbogacający społecznie.